

Ni debela ta knjiga, obsega namreč samo 140 strani, a je vrlo zanimiva, ker je to prva obširna razprava te vrste v hrvaški književnosti. Po našem mnenju je knjiga deloma pisana preučeno za občinstvo, kateremu je namenjena, zato pa ima več kritičnega duha, s katerim se odlikuje vrli pisatelj v raziskovanju hrvaške zgodovine.

V uvodu je pisatelj prav na kratko toda pregledno opisal rimske liburne (ladje), katere so sprejeli Rimljani od Liburnov, svojih zaveznikov na liburnskem zalivu (Kvarneru). Liburni so bili prvi mornarji za cesarja Avgusta, pa tudi še mnogo kasneje. Ko so se Hrvati v 6. veku po Kr. naselili v te kraje, so se gotovo mnogo naučili od teh mornarjev. Znali pa so Hrvati že poprej prav spretno tesati ladje, Obri so jih silili na to delo prav pogostoma; kasneje so jih celo Benečani zvali v svoje mesto, da jim izpopolnijo njih brodovje. A ker so Hrvati po sporočilu Pavla Dijakona že l. 642. z veliko morskno silo udarili na laško obrežje pod mesto Lepont, more se trditi, da so imeli Hrvati že okoli polovice VII. veka jako pomorsko silo na Jadranskem morju (str. 44.). Bila je ta moč gotovo jednaka, če ne jačja od benečanske in bizantinske.

Nekaj časa potem so premogli Hrvate Franki; a ko so se le teh osvobodili, bili so kmalu zopet pred Benetkami (l. 846.). Posebno jaki so bili Hrvati pod knezom Domagojem (864—876), katerega so se Benečani silno bali ter ga zato tudi zvali „pessimus dux Slavorum“. Hrvati so se borili v tem času tudi proti Saracenom z drugimi kristijani. Za bana Branimira (879—892) je hrvaška pomorska sila grozila ne samo Benečanom, ampak tudi drugim laškim obrežnim mestom. Ravno v tem času so začeli Benečani plačevati davek za svobodno brodarenje po Jadranskem morju. O tem davku razpravlja pisatelj v posebnem (III.) odseku ter je dokazal nepobitno, da so Benečani zares izročali ta davek hrvaškim vladarjem do kralja Držislava (970—1000) v kljub vsem zavijanjem novejših benečanskih in drugih Lahom prijaznih zgodovinarjev. Ravno v tem odseku je pokazal pisatelj natančno poznavanje virov za hrvaško zgodovino ter njih kritično uporabo.

Najjačja je bila pomorska sila hrvaška za prvega kralja Tomislava (912—930). Takrat je štela že 180 brodov in do 5000 pomorščakov ter 15.000 veslarjev. Za kralja Držislava se je dogodilo narodno izdajstvo, ker je kraljev brat Svetoslav prešel s hrvaško mornarico na benečansko stran ter so tako Hrvati izgubili prvenstvo na Jadranskem morju (l. 1000). Od tega časa so slavili Bene-

„Fantič, li vstani gor',
greva za Jezusam!“